

Mokyklos įsivertinimas kaip veiklos tyrimas: prasmingų pokyčių link

Jelizaveta Tumlovskaja

Nacionalinė švietimo agentūra

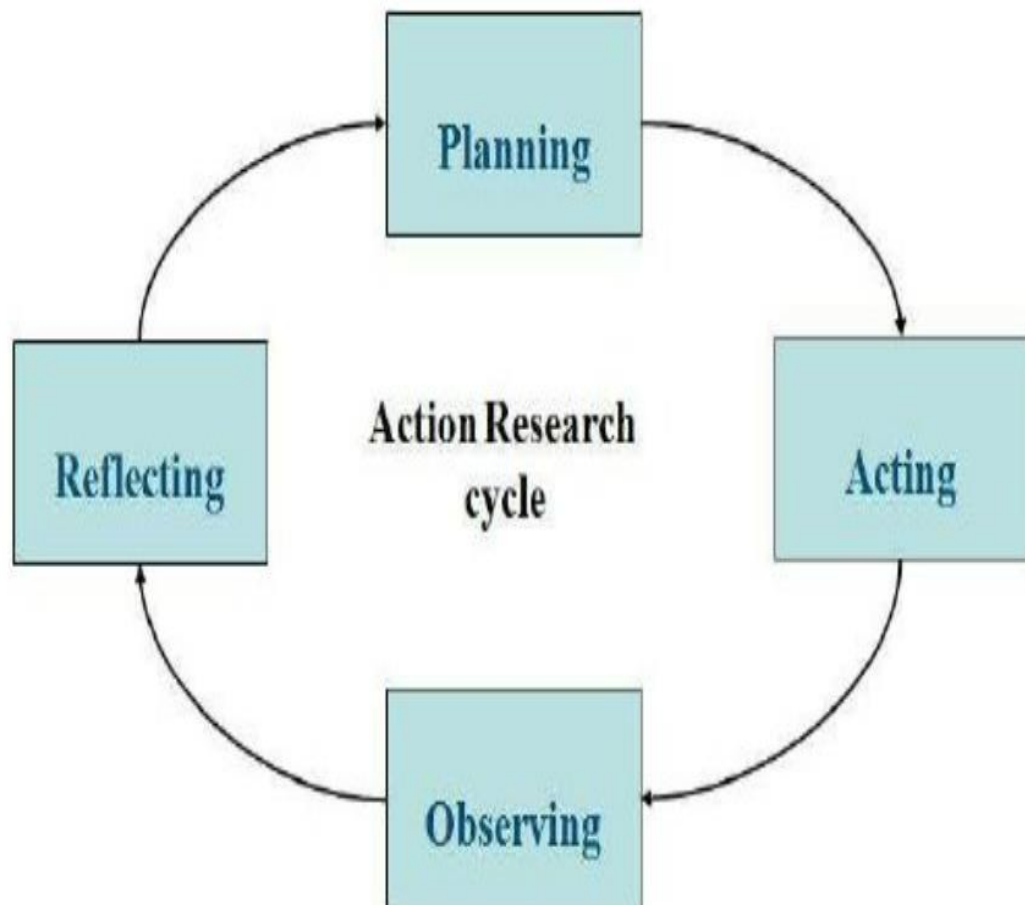
Neišsigąskime žodžio „tyrimas“

- Mokslinis tyrimas – sistemingas ir kryptingas tikrovės objektų nagrinėjimas [...]. Jo rezultatas – naujos žinios apie tiriamuosius objektus [...]. (L. Rupšienė, V. Žydžiūnaitė, B. Bitinas, 2008).
- Socialiniai tyrimai, metodinių, metodologinių ir organizacinių logiškai nuoseklių techninių procedūrų sistema, kurios tikslas – gauti patikimus ir pagrįstus duomenis apie tiriamą socialinį reiškini ar procesą. (L. Labanauskas, 2023)

Kas yra veiklos tyrimas? Kuo ypatinga ši prieiga?

- Veiklos tyrimas yra interaktyvus procesas, kuris suderina problemų sprendimo veiksmus, su duomenimis pagrįsta analize arba tyrimais, siekiant suprasti pagrindines problemos priežastis, leidžiančias numatyti asmeninius ir organizacinius pokyčius ateityje.
- Viename iš veiklos tyrimo apibrėžimų (McTaggart, 1989) akcentuojama, kad tai tyrimas, **kurio metu jo dalyviai mokosi iš savo patirties** ir sudaro prielaidas kitiems mokytis iš jų patirties. Emancipacija ir transformacija yra laikomos esminėmis šio tyrimo charakteristikomis (Kindon et al., 2010) ir **juo siekiama sumažinti atotrūkį tarp teorijos ir praktikos** (Noffke, 1997).
- Skirtingas veiklos tyrimo formas vienija tai, jog **šie tyrimai yra grindžiami tyrimo dalyvių refleksija ir nukreipti į realių socialinių problemų sprendimą** (Khan, Chovanec, 2010).

Veiklos tyrimo ciklas

- Tradiciškai veiklos tyrimo modelis yra ciklinio pobūdžio, kiekvienas ciklas susideda iš keturių žingsnių: planavimas, veiksmas, stebėjimas ir refleksija (Kemmis, McTaggart, Nixon, 2014). Pastaruoju metu išskiriama gana didelė veiklos tyrimo formų įvairovė
- Skirtingas veiklos tyrimo formas vienija tai, jog **šie tyrimai yra grindžiami tyrimo dalyvių refleksija ir nukreipti į realių socialinių problemų sprendimą** (Khan, Chovanec, 2010)

Įsivertinimas kaip veiklos tyrimas

• Įsivertinimo tikslai ir uždaviniai

- 3.3. stiprinti mokyklos bendruomenės narių išpareigojimą ugdymo kokybei ir atsakomybę, taikant įsivertinimą kaip kasdienę praktiką – savistabą, refleksiją, dialogą;
- 4.1. atrasti mokyklos veiklos kokybės sėkmes bei trukdžius ir nustatyti tobulintinas sritis;
- 4.2. atkreipti mokyklos bendruomenės dėmesį į veiklos aspektus, lemiančius ugdymo šiuolaikiškumą ir kokybę;
- 4.3. remiantis mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rezultatais, priimti bendrus sprendimus dėl būtinų veiksmų, gerinant mokyklos veiklą;
- 4.4. remiantis mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rezultatais, rengti ir koreguoti mokyklos strateginius, metinius veiklos, ugdymo planus;
- 4.5. sudaryti sąlygas visiems mokyklos bendruomenės nariams, reflektavus savo ir mokyklos veiklą, susitelkti siekiant nuolatinio vertybėmis pagrįsto ugdymo(si) proceso tobulinimo;
- 4.6. sudaryti sąlygas visai mokyklos bendruomenei, mokyklos veiklą suinteresuotiems partneriams sistemingai, argumentuotai ir rezultatyviai diskutuoti apie mokinių asmenybės ugdymą ir mokymąsi;
- 4.7. pripažinti mokytojų meistriškumą ir gerąsias praktikas kaip tinkamus pavyzdžius mokytojų bendruomenės, mokyklos kaip organizacijos mokymuisi;

• Veiklos tyrimo požymiai

- Mokymasis iš savo patirties
- **Refleksija**
- Priežasties ir pasekmės ryšių atskleidimas
- Pokyčio projektavimas
- **Realių socialinių problemų sprendimas**

I Veiklos tyrimo etapas (refleksija)

Reflektuojame

Mokomės iš savo ir kitų patirties

II Veiklos tyrimo etapas (tarimasis)

**Atskleidžiame priežastis ir
pasekmės ryšius**

**Susitariam dėl veiklos tobulinimo
krypties (pokyčio planavimas)**

**Susitariam dėl pažangos kriterijų
(detalus kokybės aprašymas)**

III Veiklos tyrimo etapas (socialinis pokytis)

Projektuojame pokytį (planuojame)

**Veikiame ir pagrindžiame pasiektą socialinį pokytį
(pažangos pagrindimas)**

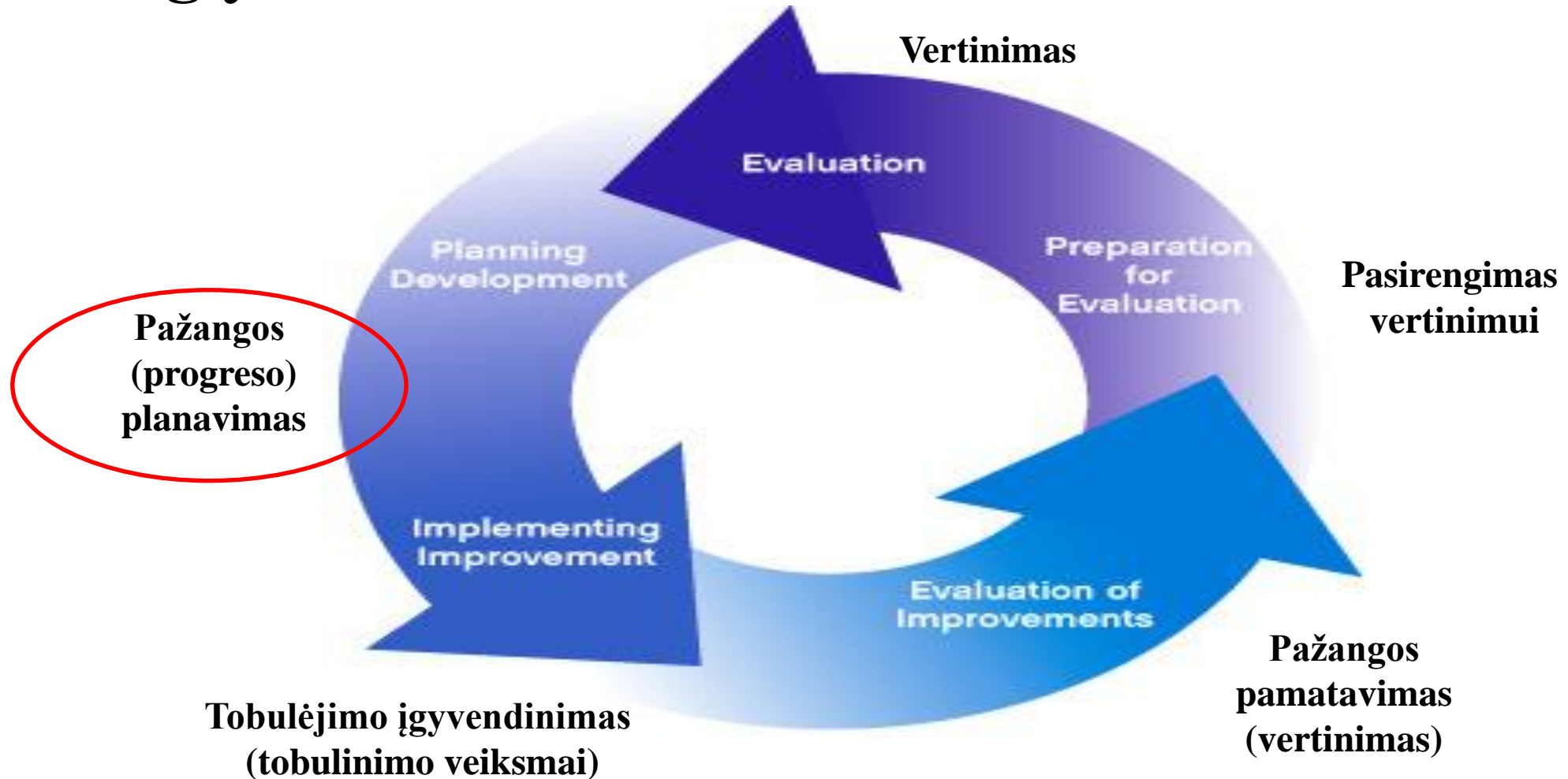
Kodėl įsivertinimas ne visada yra veiksmingas?

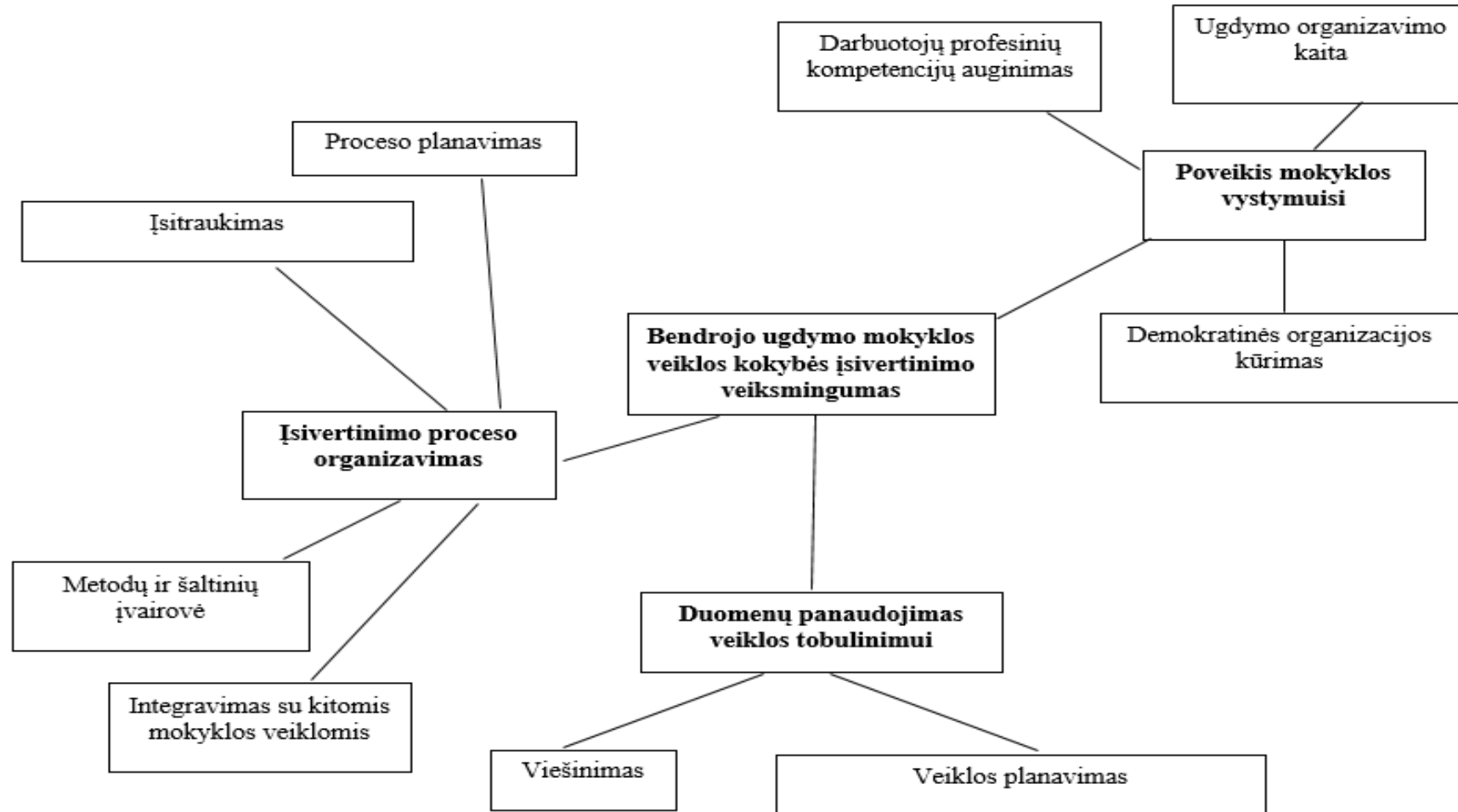
Pažanga – „burbulas“ ar bendrai sutartas tikslas?

- **Kaip susitarsime...**
- 15. Detaliajame rodiklio aprašyme nurodytas pageidaujamas, idealus mokyklos veiklos būvis, atitinkantis aukščiausią kokybę.
- 23.2. įsivertinimo plano parengimo etapas. Jo metu [...] sukonkretinami rodiklio detaliajame aprašyme nurodyti kokybės požymiai pagal mokyklos kontekstą [...] numatoma, kas ir kaip pasinaudos vertinimo rezultatais;
- **Kas tai, jei ne veiklos tyrimo bruožai: refleksija ir pokyčio, nukreipto į realių socialinių problemų sprendimą, planavimas?**

Kodėl neretai sudėtinga pamatuoti ir pagrįsti pažangą?

Kas lemia įsivertinimo veiksmingumą? (Lietuvos mokyklų praktinė patirtis)

Kokią galima daryti išvadą?

Mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sėkmę **lemia šie veiksniai:**

- tikslingas ir aiškiai organizuotas įsivertinimo procesas,
- prasmingas ir savalaikis įsivertinimo metu gautų duomenų įvairiapusis panaudojimas,
- siekis daryti poveikį organizacijos vystymuisi, atliepiant kaitos iššūkius.

Tyrimo metu išskirti veiksniai yra susiję su aiškiais vadybiniais sprendiniais, susijusiais su planavimu, atsakingu visų bendruomenės narių įsitraukimu, vidine procesų integracija, orientuojantis į ugdymo procesų kaitos iššūkius. Tai padeda ne tik aiškiai suvokti organizacijos veiklos misiją, bet tuo pačiu tampa puikia prielaida atsiskleisti kiekvieno bendruomenės nario lyderystei, prisideda prie jų asmeninių ir profesinių kompetencijų tobulinimo.

(Tumlovskaja, Prakapas, 2020)